

17 aprel 2018-ci il

Naxçıvan xanlığı çağdaş ədəbiyyatımızda

Azərbaycan ədəbiyyatında zamanı düzgün qiymətləndirən, dövrün ruhunu, ahəngini duyan, ədəbi mühitə yeniliklər gətirən, tarixin dönəmlərindən gələn səsləri, ictimai-siyasi hadisələri ədəbiyyatımıza gətirən qələm sahibləri oxucularla mənəvi körpü yaratmağa müvəffəq olurlar. Tariximizin ictimai-siyasi hadisələrinə biganə qalmayan, qələmi ilə yaşanan zamanın tablosunu yaratmağa çalışan, ədəbiyyatımıza rənglər qatan yazıçı Güllü Məmmədova müxtəlif mövzularda yazdığı əsərləri ilə oxucu təfəkkürünün tələbinə cavab verən əsərlərin müəllifi olaraq tanınır. Onun qələmə aldığı “Qarabəkir əfsanəsi”, “Zamanların qəhrəmanı Qarabəkir”, “Mənim üçün varsan” kimi əsərləri qələm sahibinin mənəvi dünyasının, yaradıcı təfəkkürünün məhsulu, vətənpərvərlik duyğularının təzahürü olaraq ədəbiyyatımıza daxil olub.

Güllü xanımın qələmə aldığı ilk romanı “Qarabəkir əfsanəsi” türk dilinə tərcümə olunmuş və Türkiyədə çap edilmişdir. Müasir dövrümüzədən bəhs edən “Mənim üçün varsan” romanı əsasında isə Azərbaycan Dövlət Televiziyası eyniadlı film-tamaşa çekmişdir.

Yazıcının yaradıcılığına daxil olan “Kalbalı xan” tarixi romanı Naxçıvan xanlığının ictimai-siyasi hadisələrlə zəngin olan tarixindən və tarixi şəxsiyyətlərindən bəhs edir. Əsərdə “Türkmənçay” müqaviləsinin bağlanması ilə Azərbaycanın ikiye parçalanması və Ermənistan dövlətinin yaranması səbəbləri tarixi faktlarla təsvir olunur. Vurğulayaq ki, “Kalbalı xan” tarixi romanı müəllifin Naxçıvan tarixinə həsr olunmuş sayca ikinci əsəridir. Kitaba ön söz

yazan akademik İsmayıl Hacıyev yazır ki, müəllifin birinci romanı “Qarabəkir əfsanəsi” 1918-20-ci illərdə ermənilərin Naxçıvanda törətdiyi faciələrdən və soyqırımlarından bəhs edirsə, “Kalbalı xan” romanında bu faciələrin yaranma səbəbləri, kökü və mənbələri qələmə alınıb. Azərbaycanın dövlətçilik tarixində xanlıqlar dövrünün özünəməxsus yeri olduğundan yazıçı romanda XVIII əsrin sonu, XIX əsrin əvvəllərində Cənubi Qafqazda, o cümlədən, Naxçıvan xanlığında gedən ictimai-siyasi prosesləri qələmə alıb. Təbii ki, gərgin əmək, axtarışlar nəticəsində, ərəşəyə gələn tarixi romanda müəllif Kalbalı xanın həyatını, mübarizəsini, bir insan və diplomat olaraq daxili xarakterini obrazlaşdırılmış, bədii ifadə və təsvir vasitələrinin köməyi ilə qəhrəmanına həssas münasibət bəsləyərək, oxucuya təqdim edir.

Tarixi hadisələrə obyektiv yönümdən yanaşan Güllü Məmmədova xalq arasında böyük nüfuza malik olan Kalbalı xanı böyük diplomatik manevrlər edən obraz kimi təqdim edərkən, onun dövrünün ictimai-siyasi proseslərin axarında, Naxçıvanın müstəqil-

liyi uğrunda mübarizə aparan tarixi şəxsiyyət olaraq dolğun obrazını yaratmağa çalışmışdır. Tarixdən bəllidir ki, Kalbalı xan mahir bir süvari qoşun sərkərdəsi olmaqla bərabər, həm də bacarıqlı diplomat olub. O, həm Rusiyanın, həm də İranın işğalçılıq siyasətinə qarşı diplomatik addımlar atıb. Belə bir şəxsiyyət haqqında tarixi romanın müəllifi olan Güllü xanım “Taxt...uğrunda savaş”, “Xacə şahın sonu”, Rus taunu”, “İşğal və yaxud generalın ölümü”, “Ölüme bərabər ayrılıq” və digər başlıqlı hissələrdə mübarizələrlə dolu tarixin dönməni, tarixdə yaşayan Kalbalı xanın Azərbaycanın və onun ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvanın hər bə və dövlətçilik tarixində xidmətlərini, qəhrəmanlığını oxucusuna təqdim edir.

